

1

Introductie

2

Contextbeschrijving
Doelmatrices in het sociale domein

3

Onderzoeksopzet
Onderzoeksvragen, onderzoeksmethodologie en evaluatie

4

Maatschappelijke ontwikkelingen
Wat zijn de maatschappelijke ontwikkelingen binnen het gemeentebestuur?

5

Sportzorgarrangementen
Wat zijn Sportzorgarrangementen?

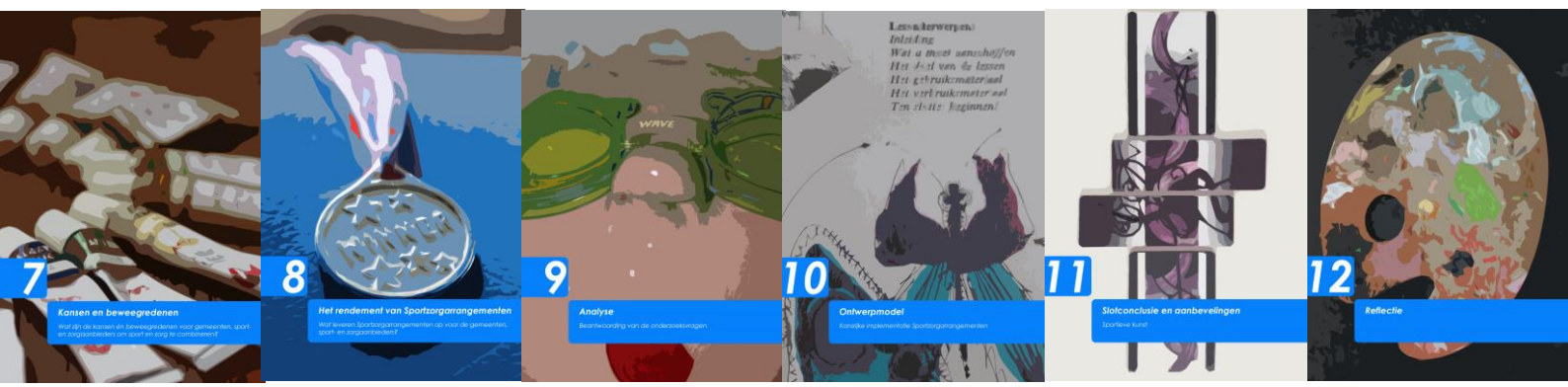
6

Case study
Sportzorgarrangementen op Sportparkgebied De Hazen in Breda

Publieksvriendelijke samenvatting “Sportieve Kunst”

Tips voor kansrijke implementatie Sportzorgarrangementen

Ellian Siemers 2015



7

Kansen en beweegredenen
Wat zijn de kansen en beweegredenen voor gemeentelijke sport- en recreatieaanbod om sport te zorg te organiseren?

8

Het rendement van Sportzorgarrangementen
Wat leveren Sportzorgarrangementen op voor de gemeente, sport- en recreatieaanbod en sport te zorg te organiseren?

9

Analyse
Baanverhouding van de onderzoeksopzet

10

Ontwerpmodel
Kansrijke implementatie Sportzorgarrangementen

11

Stofconclusie en aanbevelingen
Sportieve Kunst

12

Reflectie

Introductie

Het onderstaande is voortgekomen uit de MBA-thesis "Sportieve Kunst" d.d. juni 2015 van Ellian Siemers. Het onderzoek is primair gericht op de Nederlandse situatie. Het onderwerp is actueel en heeft een maatschappelijke waarde. Het onderzoek draagt bij aan de mogelijkheid om Sportzorgarrangementen kansrijk in te zetten in het sociale domein.

Sinds 1 januari 2015 hebben gemeenten door de decentralisaties nieuwe gemeentetaken erbij gekregen, een forse taakuitbreiding en een uitgavenstijging. De decentralisaties hebben betrekking op drie onderdelen van het sociaal domein: jeugdzorg, zorg aan langdurig zieken en ouderen & participatie/werk en inkomen (Participatiewet). Bij de overgang van de bovengenoemde taken naar de 408 gemeenten wordt tegelijkertijd een derde van het budget wegbezuinigd.

Sport en zorg zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en zijn meer in het licht gekomen door de landelijke transitie. De decentralisaties in het sociale domein betekenen niet alleen een verschuiving van taken en verantwoordelijkheden binnen de overheid, maar ook een verschuiving van verantwoordelijkheden van overheid naar burgers/ maatschappelijk middenveld. Mede door de inzet van de decentralisaties verandert Nederland meer en meer van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving. Nieuwe verbindingen zijn nodig om kwetsbare doelgroepen te blijven ondersteunen.

De sport- en beweegsector kan mijn inziens een waardevolle bijdrage leveren aan de decentralisaties. De gemeenten zoeken zekerheid om met de veranderingen om te kunnen gaan en dat alles met weinig tot geen financiële ruimte.

Door goede combinaties in de vorm van Sportzorgarrangementen kunnen gemeenten, sport- en zorgaanbieders en andere potentiële partijen de kanteling (het nieuwe werken in de Wmo) in de praktijk handen en voeten geven. Speciaal om succesvolle implementatie van de arrangementen te bemoedigen is een model ontwikkeld, genaamd "Sportieve Kunst".

Wat zijn Sportzorgarrangementen?

Sportzorgarrangementen kunnen worden gedefinieerd als verschillende arrangementen waarin er een combinatie wordt gelegd tussen sport en zorg. Ze worden met behulp van verschillende samenwerkingsverbanden georganiseerd, specifiek voor bepaalde kwetsbare doelgroepen. Het doel is om hen te ondersteunen in hun kwaliteit van leven, zodat ze langer kunnen deelnemen in de maatschappij en langer zelfredzaam kunnen zijn. Het woord arrangement houdt in dat er altijd sprake is van een specifiek organisatorisch verband. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende voorzieningen, waarbij coördinatie van alle betrokkenen noodzakelijk is. Sportzorgarrangementen komen niet vanzelf tot stand en hebben centrale aansturing nodig, waarbij het van belang is dat iedereen hetzelfde doel voor ogen heeft.

Model "Sportieve Kunst" en tips kansrijke implementatie

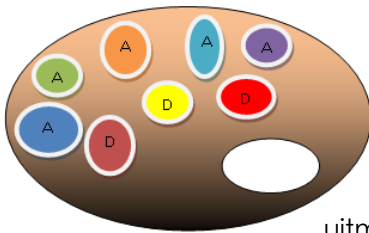
"Sportieve kunst" is een model dat gemeenten, sport- en zorgaanbieders handvaten biedt bij het ontwikkelen en implementeren van Sportzorgarrangementen. Het model bestaat uit een schildersdoek, een schilderspalet met verf én een hand met de schilderskwast.



De gemeente, de sport- en zorgaanbieders en andere potentiële betrokken partijen hebben een gezamenlijk missie nodig. Zij moeten intrinsiek gemotiveerd zijn en helder hebben waarom ze arrangementen willen realiseren. Deze missie is het schilderdoek. Als de gemeente, sport- en zorgaanbieders voldoen aan de gezamenlijk opgestelde missie is de totstandkoming van Sportzorgarrangementen kansrijk. Iedereen ontleent zijn entiteit aan het kunstwerk. Om te kijken of aan de opgestelde missie is voldaan zijn er verschillende indicatoren, zoals sociaal (deelnemers), financieel (kosten en baten) en logistiek (praktische uitvoering).

Tip 1: Gezamenlijke missie van alle partijen

Om draagvlak te creëren en iedereen mee te krijgen moet er een helder doel voor ogen zijn om naar toe te werken; een gezamenlijke missie. Uiteraard moeten de partijen elkaar vinden om samen aan de slag te gaan. Deze missie is het (lege) schilderdoek dat dient als vertrekpunt. Als de gemeente, sport- en zorgaanbieders voldoen aan de gezamenlijk opgestelde missie is de implementatie van Sportzorgarrangementen kansrijk.



Het schilderspalet vormt een gemeente waarin zich een aantal factoren bevinden, zoals sportaccommodaties, doelgroepen, sport- en zorgaanbieders. De accommodaties worden aangegeven met A, waar de sportaanbieders ook in terug komen. De doelgroepen in de gemeente worden aangegeven met D, waar ook de zorgaanbieders deel van uitmaken. Zowel A als D hebben verschillende kleuren en groottes. De gemeente moet een bepaalde grootte hebben, met financiële middelen om daarmee activiteiten te ontwikkelen, maar men kan ook bij buurgemeenten kijken. Voor het ontwikkelen van activiteiten wordt veelal gebruik gemaakt van een aantal (bestaande) sportvoorzieningen zoals zwembaden, sporthallen, sportparken en buurthuizen.

Tip 2: Doelgroepen en accommodaties

Doelgroepen zijn nodig waar de arrangementen voor kunnen worden ontwikkeld en zijn binnen alle gemeenten te definiëren. Gemeenten hebben ook de (facilitaire) middelen in huis om voor hun inwoners sport- en beweegactiviteiten op te zetten. Deze facilitaire middelen zijn ook noodzakelijk voor de programma's. Soms zijn enkele (accommodatie) aanpassingen vereist om tot een verspreid en functioneel aanbod te komen. Bij Sportzorgarrangementen wordt ook ander beheer gevraagd omdat er (andere) doelgroepen gebruik maken van de accommodaties.

Niet expliciet aanwezig in het model is de (externe) procesbegeleider. Dit is niet de opdrachtgever, maar een onafhankelijke coach, coördinator en inspirator. Iemand die suggesties geeft aan de gemeente en aan de sport- en zorgaanbieders. De (externe)

procesbegeleider, genaamd de leermeester, neemt de partijen aan de hand mee en houdt het palet vast. Hij fluistert de partijen op basis van zijn expertise en kennis over Sportzorgarrangementen mogelijke kleurencombinaties in. Door inzet van ondersteuning en begeleiding van een (externe) procesbegeleider kunnen de partijen (de hand met de kwast) op het doek schilderen en bepalen zij gezamenlijk de inhoud. De controle van het proces zit bij de leermeester en de inhoudelijke controle, wat er op het doek komt, ligt bij de partijen. Centraal staat een goede coördinatie van en samenwerking tussen de betrokken partijen, zowel de gemeente, sport- en zorgaanbieders en andere instellingen. Tijdige en adequate realisatie van Sportzorgarrangementen vraagt ook om eigenaarschap, daadkracht en programma- en projectmanagement. De leermeester heeft de verantwoordelijkheid om deze zaken te organiseren en bij de verschillende partijen te beleggen. Kennis van meerdere domeinen zoals cultuur, sport, welzijn en zorg, accommodaties en veranderende beheervormen is ook een vereiste.

Tip 3: Ondersteuning en begeleiding (externe)procesbegeleider

De (externe) procesbegeleider wordt gekozen wegens zijn onafhankelijkheid, kennis over de decentralisaties in het sociale domein, proces- en projectmanagement en het analytisch vermogen.



De hand met de verfkwast is de metafoor voor de (gelijkwaardige) partijen die de Sportzorgarrangementen gezamenlijk gaan ontwikkelen en uitvoeren. Zij zijn verantwoordelijke voor de controle en centralisatie van de concretisering van de arrangementen.

Tip 4: Coördinatie en samenwerkingsverband partijen

Het formaliseren van de samenwerking levert een belangrijke bijdrage aan een gedeelde verantwoordelijkheid. Dit kan in de vorm van een intentieverklaring of een stichting. De stichting heeft als opdracht zorg te dragen voor de regie en aansturing van Sportzorgarrangementen. Enkele vertegenwoordigers van zowel de gemeente als de sport- en zorgaanbieders zitten in de stichting en vormen het stichtingsbestuur. Door dit bestuur wordt toezicht gehouden op het doel, de missie die vooraf is bepaald. Het oprichten van een stichting is een mogelijkheid, maar geen voorwaarde.

Organisaties in de sociale sector die interventies ontwikkelen op en met sportverenigingen, hebben sportverenigingen nodig die dit willen en kunnen. Dat zijn financieel gezonde sportverenigingen met een betrouwbaar bestuur en vrijwilligerskader, oftewel vitale sportverenigingen.

Tip 5: Kwaliteit van de samenwerking

Vitale sportverenigingen waar draagvlak is voor maatschappelijke activiteiten zijn nodig voor de ontwikkeling van verschillende activiteiten. Daarnaast is het van belang dat er sportverenigingen zijn met een positief pedagogisch klimaat. Zeker als organisaties met sport- en beweegactiviteiten de participatie en zelfredzaamheid van kwetsbare groepen proberen te vergroten. Tot slot is het noodzakelijk dat de organisaties in de sociale sector, die interventies op en met sportverenigingen willen doen, weten welke sportverenigingen voldoen aan bovengenoemde punten.

Bij de ontwikkeling van Sportzorgarrangementen moet ook gekeken worden 'hoe mensen in het leven staan' en 'waarom mensen de dingen doen die ze doen'. Keuzes die mensen maken (om deel te nemen aan activiteiten) worden niet alleen gemaakt op basis van leeftijd, inkomen en gezinssamenstelling. Het gedrag van mensen kan verklaard worden in vier verschillende leefstijlen en vertelt u wáárom u wát moet doen.

Het leefstijlen (BSR) model heeft twee assen:

- de horizontale as, ook wel de sociologische as, maakt onderscheid in mensen die meer individueel (ego) of juist meer groepsgericht (groep) zijn;
- de verticale as, ook wel de psychologische as, maakt onderscheid in mensen die meer extravert of meer introvert zijn.

Door deze assen ontstaan er vier kwadranten; ook wel leefstijlen genoemd.

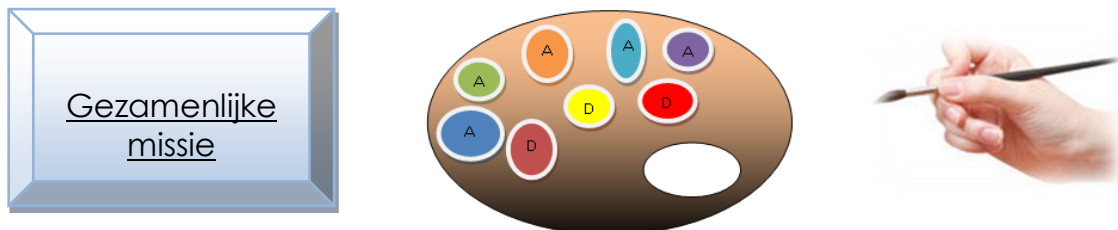
1. de gele leefstijl, welke staat voor harmonie en gezelligheid (rechtsboven);
2. de groene leefstijl, welke staat voor geborgenheid en bescherming (rechtsonder);
3. de blauwe leefstijl, welke staat voor controle en prestige(linksonder);
4. de rode leefstijl, welke staat voor vitaliteit en levendigheid (linksboven).

Tip 6: Leefstijlen

Als laatste tip wordt meegegeven dat er rekening gehouden moet worden met de verschillende leefstijlen van burgers. Juist de onderliggende waarden en motieven van mensen bepalen hoe iemand echt in het leven staat. Door rekening te houden met de persoonlijke leefstijlen kan deelname aan de ontwikkelde Sportzorgarrangementen geoptimaliseerd worden.

Bovenstaande beschrijving met de bijbehorende tips vormen de kansrijke strategie voor de implementatie van Sportzorgarrangementen en bieden één, in de praktijkpassend model. Daarbij geldt dat het doek wat neergezet moet worden door de partijen essentieel is.

Model "Sportieve Kunst" © Ellian Siemers



Er zijn mijn inziens nog zo weinig Sportzorgarrangementen in het sociale domein omdat nog maar weinigen 'het schildersdoek' hebben neergezet. Er wordt nog veel sectoraal aangepakt, in plaats van integraal. Om deze arrangementen te ontwikkelen en te implementeren zijn een intrinsieke motivatie en een integrale visie van wezenlijk belang. Alleen op deze manier kan er een vruchtbare samenwerking tot stand komen, tussen de verschillende maatschappelijke partijen en de gemeente. Wanneer de gemeente, sportaanbieders én zorgaanbieders elkaar hebben gevonden dan kunnen er mooie, succesvolle en waardevolle creaties ontstaan. Verschillende initiatieven in Rotterdam en Beek hebben dit laten zien! Hieronder worden nog kort de kansen en beweegredenen van de combinatie van Sport en Zorg omschreven.

Kansen en beweegredenen sport en zorg

Sportzorgarrangementen kunnen veel voordelen bieden. Voor een individu is sporten preventief en vermindert het zorgvragen. Ook kan sport verbeterde kansen op de arbeidsmarkt bieden. Sport heeft effect op maatschappelijke participatie en integratie. De kracht van de sport is dat zij verschillende groepen bij elkaar brengt en hierdoor een maatschappelijke waarde heeft. Mensen met een beperking komen ook in contact met anderen, waardoor er sprake is van sociale activering. Sport speelt in toenemende mate een rol op andere gebieden zoals gezondheid, jeugdzorg en werkgelegenheid en kan met name bij de nieuwe gemeentetaken een goede oplossing zijn. De gemeente, sport- en zorgaanbieders kunnen door de combinatie van sport en zorg een efficiëntieslag maken door gezamenlijk optimaal gebruik te maken van (bestaande) voorzieningen en besparing van financiële middelen, ook door minder zorgvragen. Wanneer de voorzieningen en de faciliteiten separaat worden gebruikt, vallen de totale kosten hoger uit, omdat er geen schaalvoordelen kunnen worden gerealiseerd. Daarnaast kan er door (integrale) samenwerking 'eendracht maakt macht', ook kennis gedeeld worden en geprofiteerd worden van elkaars kennis en ervaringen. De mogelijkheden om de deelnemers te bereiken wordt ook groter, want het netwerk aan relaties is dan logischerwijs groter. Ook de (sport)vereniging krijgt meer aanzien en meer bekendheid, waardoor het aantal leden en/of vrijwilligers kan groeien. De verenigingen kunnen wellicht ook nog een vergoeding krijgen voor de mensen die ondersteunen in de Sportzorgarrangementen.

Er zijn voldoende mogelijkheden en aanwijzingen dat Sportzorgarrangementen (financieel) rendabel zijn voor zowel de gemeenten als de sport- en zorgaanbieders. Sportlandgoed De Haamen in Beek is als bestaande casus in de thesis gebruikt, omdat ze daar in samenwerking met verschillende instanties arrangementen implementeren voor bijzondere (kwetsbare) doelgroepen. Uit de evaluatie van de pilot is gebleken dat de kostprijs af hangt van het aantal en de aard van het ontwikkelde programma. Ook de doorontwikkeling van de programma's met een optimale (realistische) bezetting, speelt hierbij een rol. De ontwikkelde programma's blijven qua kostenniveau binnen de bezuinigingsopgave van 25%, die wordt gehanteerd bij overheveling naar de Wmo. Door innovatief inzetten van menskracht, waarbij de beloning niet per se financieel hoeft te zijn, maar in de vorm van arbeidsmatige dagbesteding, worden kosten bijvoorbeeld in de horeca of in de groenvoorzieningen beperkt. Afhankelijk van de vorm van de arrangementen worden de bestaande financiële stromen aangepast. De financiële bronnen zoals gemeenten, Wmo, zorgverzekeringen, eigen bijdrage, financieringen vanuit de sportaanbieders en/of sportverenigingen of subsidies en fondsen vanuit de provincie etc. kunnen per arrangement en per doelgroep anders ingezet worden. De mogelijkheden hangen uiteraard af van de gemeentelijke situatie.

Door de onderzoeker is overigens in de thesis de aanbeveling gegeven om verder onderzoek te doen naar de effecten van Sportzorgarrangementen. Er zou gekeken moeten worden naar de winst voor het individu (welzijn en gezondheid) en de organisatie (toegenomen efficiency en kostenreductie). Door positieve resultaten zal het animo voor deze arrangementen nog (meer) stijgen en kunnen meerdere gemeenten en andere betrokkenen anticiperen op de maatschappelijke ontwikkelingen binnen het sociale domein.

Auteur

Ellian Siemers MBA

elliansiemers@gmail.com

06-46791276